

УДК
687.01 "19" / "20"

КОСТЕЛЬНА М.В.
Університет економіки і права «КРОК»

DOI:10.30857/2617-
0272.2018.3.8.

«ЕТНІЧНИЙ ПОЛІСТИЛІЗМ» В ДИЗАЙНІ ОДЯГУ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Метою статті є характеристика проявів «етнічного полістилізму» в дизайні одягу другої половини ХХ – початку ХХІ ст. в їх обумовленості структурно-змістовими особливостями сучасної культури та естетикою постмодернізму.

Методика. Методологічну основу статті утворюють семіотичний та структурно-функціональний методи аналізу; герменевтичний і порівняльно-історичний методи; метод образно-стилістичного аналізу.

Результати. Доведено, що у дизайні одягу другої половини ХХ – початку ХХІ ст. етнічний полістилізм став відображенням ентропізації «картини світу», релятивізації ціннісних установок, плюралізації естетичних пріоритетів і норм та утвердження поліваріантних способів їх утілення. Обґрунтовано, що формування тенденції припадає на кінець 1960-х – 1970-х рр., коли одночасний розвиток одержали кілька стилів (ретро, етностиль, романтичний, спортивний, хай-тек, глем, диско, мілітарі), а провідного значення у стилеутворенні набуло «народження моди на вулицях», зростання впливу на дизайн одягу смаків та естетичних уподобань різних груп споживачів. Аргументовано, що початково диференційований на фольк-стиль, національний стиль та екостиль, етнічний напрям під впливом естетики постмодернізму набув внутрішньої стильової диференціації, заснованої на граничному розширенні кола етнічних джерел, урізноманітненні методів дизайнерської творчості, інтеграції у дизайн одягу властивого постмодернізмові іронічного, ігрового осмислення традиції. Продемонстровано, що характерними ознаками творчості зарубіжних та українських дизайнерів 1980-х – 2010-х рр. стали еkleктичне поєднання в одній колекції або моделі елементів різних етнічних культур, їх ігрова трансформація, синтез етностилю, романтичного стилю, класики, спортивного стилю, мілітарі тощо, гармонізація етнопошуків зі стильовими ремінісценціями минулих десятиліть.

Наукова новизна публікації полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні та розгляді на емпіричному матеріалі проблеми «етнічного полістилізму» у дизайні одягу другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Практична значимість полягає у можливості використання отриманих результатів в наукових дослідженнях з історії і теорії дизайну; у підготовці методичних розробок, посібників та хрестоматій з історії та теорії моди; у розробці лекцій, практичних і семінарських занять у межах навчальних курсів «Історія костюма», «Історія моди ХХ ст.», «Історія дизайну в Україні», «Проектування», «Теорія моди».

Ключові слова: етностиль, національний стиль, фольк-стиль, джерело творчості, методи дизайнерської творчості, постмодернізм.

Вступ. Дослідження інтеграції етномотивів у творчу практику дизайну одягу в умовах рефлексії вітчизняної культурної свідомості над власною самобутністю набуває особливого значення. Це пов'язано, насамперед, з тим, що семіо- та іконосфера етнічної культури є

не лише історичною скарбницею народу. Як знаково-інформаційна система, у сучасному культурному просторі вона функціонує як жива культурна традиція, сприяючи усвідомленню національної ідентичності, об'єднуючи культурне смислове поле та здійснюючи дієвий вплив

на формування пластичних кодів, зокрема й дизайну одягу.

Будь-яка пластична кодифікація семантосфери етнічної культури зберігає вихідну аксіологічно-світоглядну першооснову. Володіючи надзвичайною ємністю, вона відображає увесь ціннісно-змістовий етнічний універсум, дозволяє представити ціле та універсальне в частковому, утворює зв'язок поколінь і національну самобутність. Відтак, значення дослідження дизайнерських практик актуалізації та творчого переосмислення етнічної традиції визначається необхідністю конституювання національної доміанти культурної свідомості на сучасному етапі суспільного розвитку. Саме подібна самоідентифікація є необхідною передумовою входження України у світове культурне поле у якості рівноправного суб'єкта діалогічної взаємодії культур і мистецьких традицій, можливої лише на ґрунті осмислення національної своєрідності.

Означена обставина є особливо вагомим у контексті глобалізаційних процесів, наслідком яких є формування єдиного культурного простору, в якому відбувається взаємодія різних національних культур. Наслідком подібного діалогу є формування міжкультурної інтертекстуальності, в якій звернення до етномотивів відіграє роль диференціюючого та інтегруючого чинника, сприяючи досягненню цілісної різноманітності, здатної протистояти маскультурній уніфікованості.

Постановка проблеми. Полістилізм – одночасне існування кількох стилістичних напрямів або поєднання в одній колекції чи моделі різноманітних стилістичних елементів – є однією з характерних рис дизайну одягу другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Поряд з властивими періоду еkleктичними історичними ретроспекціями, нашаруваннями ретроремінісценцій та

розвитком розмаїтих модних стилів, виявом полістилізму в сучасному дизайні одягу став заснований на актуалізації елементів різних етнічних культур «етнічний полістилізм», що обійняв модифікації фольклорного стилю, національного стилю, екостилу в їх поєднанні з іншими стилістичними елементами в сучасному fashion-просторі, колекції чи дизайнерському творі. Попри те, що на сьогодні низку досліджень присвячено вивченню проявів полістилізму у дизайні одягу, «внутрішній» полістилізм етнонапрямом досі не одержав вичерпного висвітлення, що залишає простір для подальших наукових розвідок.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Полістилізм у дизайні одягу другої половини ХХ – початку ХХІ ст., заснований на актуалізації та творчому переосмисленні етнічних мотивів, не одержав розгорнутого висвітлення у науковій традиції. У загальнотеоретичному аспекті, у зв'язку з соціопсихологічною проблематикою та без диференціації етнічного складника питання висвітлювала Л.І. Ятіна [19]. Культурологічний аналіз полістилізму у моді 1970-х – 2000-х рр. здійснила А.Ю. Демшина [3; 4]. Полістилізм у сучасній модній ілюстрації дослідила Н.О. Лапик [12]. У контексті еволюції моди і дизайну одягу другої половини ХХ – початку ХХІ ст. прояви полістилізму висвітлено у працях Т.О. Бердник, Т.О. Гришаєвої, Л.П. Дихнич, Д.Ю. Єрмилової [7], Ш. Зеллінг [8], М.В. Кир'янова [9], М.В. Кисіль, Т.В. Козлової [10], О.О. Косаревої, О.М. Лагоди, М.Т. Мельника [13], О.Б. Нешиної, Н. Паломо-Ловінські, М.В. Сенько, О.Д. Тканко [18], І.М. Удріс, О.Л. Шевнюк та ін. Естетичне постмодерністське підґрунтя плюралізації дизайнерських пошуків досліджено І.М. Дюсуповою [5], Д.Ю. Єрмиловою [6], О.М. Лагодою, К.І. Леоновою, М.Т. Мельником, Ю.В. Наседкіною [15], О.О. Полях [16], Н.В. Чупріною та ін.

Водночас, «етнічний полістилізм» у сучасному дизайні одягу як своєрідна модифікація полістилізму, обумовленого полівекторністю культури другої половини ХХ – початку ХХІ ст. та естетикою постмодернізму, залишився поза межами наукових розвідок.

Отже, **метою** пропонованої статті є характеристика проявів «етнічного полістилізму» в дизайні одягу другої половини ХХ – початку ХХІ ст. в їх обумовленості структурно-змістовими особливостями сучасної культури та естетикою постмодернізму.

Методологічну основу статті

становлять принципи історизму і системності, конкретизовані щодо проблем, які входять до предметної області історії та теорії дизайну одягу. Відповідності до цього для вирішення завдань, зумовлених метою дослідження, використовувались загальнонаукові та спеціальні підходи і методи. Так, у теоретичному обґрунтуванні диференціації національно-стильових, фольк-стильових та екостильових типів образотворення застосовувались *семіотичний та структурно-функціональний методи аналізу*. У дослідженні генези, змісту та еволюції авторських етноконцепцій використовувались *герменевтичний і порівняльно-історичний методи*. Розкриття образного потенціалу конструктивних, пластичних, фактурних, декоративно-орнаментальних, колористичних, композиційних і функціональних особливостей етноколекцій стало можливим завдяки *мистецтвознавчому аналізу*.

Результати дослідження. Пояснення виникнення та розвитку полістилізму у різних сферах художньої та художньо-проектної культури слід шукати у природі стилю, який є категорією форми, що «реалізує певний зміст», *систему світогляду* [17, С. 15–16] та *тип*

естетичної свідомості [2, С. 12]. З означеної точки зору полістилізм слугує відображенням властивих добі Постмодерну мозаїчності «образу світу», «картини світу», поліфонії культурних змістів, рівноправного співіснування різних норм і зразків, множинності ціннісних систем як «породжуючи моделей» культури, плюральності естетичних установок й поліваріантності способів їх художнього утілення. Важливим чинником «полістилізації» художнього процесу є корелятивне плюралізації цінностей і естетичних норм урізноманітнення критеріїв оцінки художніх творів, диференціація смаків та естетичних запитів споживачів [20, С. 120–122].

Окреслені процеси охопили усі види художньої й художньо-проектної творчості й відобразились в моді і дизайні одягу, де, починаючи з кінця 1960-х – 1970-х рр., одночасний розвиток одержали ретростиль, етностиль, романтичний, спортивний, хай-тек, глем, диско, мілітарі [23, С. 76]. Провідного значення у стилетворенні набуло «народження моди на вулицях», зростання впливу на дизайн одягу смаків та естетичних уподобань різних соціальних груп і молодіжних субкультур [4, С. 23].

Плюралізація естетичних установок уможливила вільний вибір індивідуального стилю, ситуативну зміну стилів, сприяла урізноманітненню творчих джерел, художньому експерименту, виразу авторської індивідуальності та креативному оперуванню методами дизайнерської творчості. Водночас, в моді і дизайні одягу сформувалось кілька напрямів, заснованих на «інновації через традицію» [1, С. 43], які щодо системної цілісності культури виконували інтеграційну функцію та забезпечували спадкоємність культурних змістів – історизм, ретростиль, етностиль.

Однією з відповідей на культурні виклики 1960-х – 1970-х рр. стало

становлення у моді і дизайні одягу *етнонапрям* як переосмислення етнотрадицій в парадигмах сучасної дизайнерської творчості, диференційованого на кілька субстильових спрямувань. Окрім поліфонічності та багатоманітності культури ХХ ст. основою стильової диференціації етнопошуків слугувала полісемантичність *етнічного*, асоційованого з *природним* у його протиставленні *цивілізаційному*; з *національним* – у його протиставленні *уніфікуючому* і *глобалізаційному*; з *традиційним* – у його протиставленні *новаційному* та *ентропійному* [11, С. 35–37]. Урізноманітненню стильових етноформ сприяла багатоманітність етнічних джерел, які охопили культури Сходу, Африки, автентичні національні костюми тощо. Чимало значення у виокремленні варіацій етностилю набули методи дизайнерської творчості, засоби трансформації матеріалу етноджерела та його відображення на різних структурних рівнях організації костюма.

Назагал у дизайні одягу другої половини ХХ ст. виокремились та набули образно-формотворчої визначеності три модифікації етностилю – *національний стиль*, *фолькстиль* та *екостиль*, відмінні за джерелами етноінспірації; способами творчої трансформації елементів етнокультури, принципами їхнього поєднання; засобами образної виразності, конструктивними та технологічними прийомами; загальним художнім образом.

Так, на думку А. Демшиної, *національний стиль* «передбачає звернення до [автентичних – М.К.] традицій, їх узагальнення та інтерпретацію» [3, С. 75]; *екостиль* орієнтований на утвердження гармонії людини і природи та створення поетизованого образу тієї чи іншої культури. Для *фольклорного стилю* характерне вільне комбінування елементів традиційних костюмів різних народів,

«взаємопроникнення, дифузія, змішування» національних традицій [3, С. 75].

Розвиваючи наведені визначення за критеріями джерел, методів та інтенцій дизайнерської творчості, під *національним стилем* розуміємо естетично цілісне відтворення пропорційних, конструктивних, декоративних та фактурних особливостей традиційного строю, форм декоративно-ужиткового мистецтва, образів народної словесної творчості та національної історії в парадигмах сучасного дизайну одягу. Поняттям *фольк-стилю* означуємо вільне ігрове поєднання елементів традиційних костюмів різних народів з метою створення естетично повноцінного узагальненого етнообразу. Поняттям *екостилю* – відображені в асоціативному, узагальненому дизайнерському образі потлумачення етнічного як природного у його протиставленні сучасній технізованій цивілізації.

Класифікацію доцільно доповнити диференціацією етнопошуків на *інтровертивні* (національний стиль), орієнтовані на актуалізацію автентичних традицій, та *екстравертивні* (фольк-стиль, екостиль), спрямовані на творче сприйняття елементів інших культур. Крім цього, етномотиви можуть бути розглянуті в аспекті їх *моно-* (національний стиль) або *політематичності* (фольк-стиль, екостиль), а в останньому випадку – за типом поєднання етноелементів: *діалогічним*, *симбіотичним* або ж *еклектичним*.

Опираючись на принципи семіотичного підходу, критерієм диференціації національного стилю, фольк-стилю та екостилю визначаємо співвідношення означуваного, знаку і значення, варіативні у практиці дизайнерського пошуку. Так, екостиль засновується на акцентуванні змістового та редуції знакового планів етнотрадиції. Національний стиль передбачає збереження притаманної народному строю

єдності змістового і знакового рівнів. У фольк-стилі предметом осмислення постає знакова сторона традиційних костюмів різних народів, при цьому автентичне співвідношення знака та означуваного суттєво змінюється відповідно до дизайнерських завдань.

Назагал 1970-ті рр. стали часом внутрішньої диференціації та змішування різноманітних модифікацій етностилю, зростання екстраверсивності дизайнерських етнопошуків, розширення кола джерел, урізноманітнення методів творчості, появи зразків масової моди, колекцій і моделей, заснованих на сміливій комбінаториці етноформ. Так, у 1970-х рр. успіхом користувався «дифузний стиль» Kenzo, в якому традиційні японські кімоно, селянські спідниці і блузи, південноамериканські, східні, скандинавські, слов'янські мотиви поєдналися із елементами західного одягу та спортивного стилю [21, С. 118]. У 1970–1971 рр. неабиякий успіх здобули створені дизайнером радісно-строкаті спідниці з оборками у стилі «кантрі», комбіновані з китайськими жакетами, іспанськими болеро та хутряними шапками.

«Етнічний полістилізм» увійшов у творчість Yves Saint-Laurent, який наприкінці 1960-х рр. в колекції коктейльних суконь «Бамбара» використав мотиви первісних прикрас в африканському стилі, волокна льону та стилізовані африканські зачіски, а в 1976 р. показав святкову, мажорну колекцію «Російські балети», інспіровану костюмами Л. Бакста для «Російських сезонів» та традиційним народним вбранням. Відзнаками колекції стало підкреслено вільне, однак органічне поєднання селянських блуз, розписних хусток, боярських спідниць, жилетів з овчини з набивним малюнком, шароварів, хутрянних шапок; багатство матеріалів (хутра, тафти, оксамиту, парчі) та глибоких, яскравих червоних, помаранчевих, жовтих,

фіолетових, зелених, синіх кольорів. Продовженням етнопошуків дизайнера слугували колекції «Іспанки» (весна/літо 1977 р.) та «Китайки» (осінь/зима 1977–1978 рр.). Джерелами натхнення І. Сен-Лорана (Yves Saint-Laurent) стали африканське мистецтво, народний костюм альпійських країн і Східної Європи.

В Британії етнонапряму представляла Зандра Роудс (Zandra Rhodes), яка актуалізувала східні мотиви й сміливо змішувала елементи багатьох етнічних джерел (колекція «Україна і шеврони і шалі», «Нью-Йорк та індійське пір'я» та ін.). Також у Британії та інших країнах популярності набули романтичні «селянські» моделі Лаури Ешлі (Laura Ashley) – сукні з рюшами з машинного мережева, що нагадували білизну XIX – початку XXI ст.

Започаткований у 1970-х рр. «етнічний полістилізм» одержав розвиток під впливом естетики постмодернізму й набув образно-стильової визначеності у 1980–1990-х рр. Особливістю розвитку етнонапряму став «внутрішній полістилізм», заснований на стилістично мотивованому поєднанні в одній моделі чи колекції різнорідних й по-різному інтерпретованих етнічних елементів, що утворюють «відкрити», ігрову форму, вільну від будь-яких стильових обмежень і потенційно доповнювану безліччю інших стильових компонентів та етнічних джерел.

Сутнісними рисами постмодерністського етнопошуку є граничне розширення кола актуалізованого етноматеріалу, своєрідний «культурний номадизм» (А.Ю. Оліва), вільне переміщення територіями минулого і сучасності традиційних культур; реалізоване засобами дизайну одягу іманентне постмодернізму прагнення до встановлення зв'язків культури Заходу з екзотичними культурами і культурами минулих епох; еkleктичне поєднання в одній моделі чи колекції різнорідних

етнічних мотивів [22, С. 45]. Починаючи з 1980-х рр. усе частіше одним із засадничих принципів «етнічного полістилізму» постає почасти абсурдне, навмисно хаотичне, «колажне» зіставлення різнорідних декоративних елементів, контраст, поєднання непоєднуваного, естетично відрефлексований конфлікт мотивів і форм.

Важливим складником полістилістичного етнічного образу слугує *іронічне, пародійне переосмислення етнотрадиції, використання ефектів комічного* – в інтерпретації знаків, символів, деталей, матеріалів, конструкцій, форм, поєднане з латентно присутньою в постмодернізмі тугою за глибинними культурними змістами. Характерною рисою «етнічного полістилізму» зламу ХХ – ХХІ століть є *ігровий підхід*, відображений у вільному оперуванні культурними кодами, грі з функціональністю і конструкцією одягу, використанні нетрадиційних матеріалів і фактур, сприйнятті етнотрадиції наче зі сторони, її трансформації і новій парадоксальній контекстуалізації.

Як і загалом у дизайні одягу доби Постмодерну, відзнакою етноінспірованих колекцій є *інтертекстуальність*, заснована на співвіднесенні дизайнерського твору з іншими культурними текстами як в авторському задумі та його утіленні, так й в інтерпретації костюма. Істотної зміни зазнають *засоби і методи* дизайнерської творчості, одним з яких є *деконструкція*, заснована на порушенні класичних пропорцій, форм і звичних зв'язків між складниками конструкцій й створення на цій основі нового образу. Поширення одержує *метод цитат*, запозичених з різних етноджерел, емансипованих від контексту і репрезентованих у парадоксальних співвідношеннях. Усе частіше у створенні етнообразів дизайнери вдаються до *трансгресії*, «неправильного» застосування мови дизайну, інтеграції елементів

чоловічого костюма в жіночий і навпаки, гіпертрофованості і гротескності форм.

Сутнісною ознакою постмодерністського «етнічного полістилізму» є орієнтованість етнообразів на множинність інтерпретацій, нормативно-ціннісну ризоматичність, заперечення ієрархічної системи оцінок і норм, що утворювали підвалини класичної естетики. Розвитком тенденції слугує змішування «високого» і «низького», норм «хорошого смаку» і кічу, заміщення критеріїв міри і гармонії критеріями дотепності, винахідливості, фантазії, естетично осмислений контраст прекрасного і потворного.

Окрім диференціації і постмодерністської трансформації «внутрішньої структури» етнічного полістилізму, відзнакою останніх десятиріч стало ускладнення взаємозв'язків етностилю з іншими стильовими явищами – на рівні окремих елементів, інтегрованих в етнообраз, і як чинника зовнішніх впливів.

У 1980–2010-х рр. інспіровані естетикою постмодернізму тенденції «етнічного полістилізму» виявились у творчості зарубіжних і вітчизняних дизайнерів у різних рангових групах одягу. Так, «етнокультурний номадизм», пародіювання етнотрадицій, поєднання непоєднуваного, змішування етностилю з історичними ремінісценціями, ретро і цитатами з живопису, використання у створенні етнічного образу виражальних можливостей сучасних матеріалів стали відзнаками творів Ж.-П. Готьє (Jean-Paul Gaultier). Зокрема у колекції «Раббі-шик» осені/зими 1993–1994 рр. вільне ігрове тлумачення одержало вбрання хасидських равинів, споглянуте дизайнером на вулицях Нью-Йорка. В колекції «Тату» (весна/літо 1994 р.) іронічну інтерпретацію отримали елементи традиційних костюмів Африки і Південно-Східної Азії, виражені імітаціями тату і графіті. Продовженням етнічної теми слугувала колекція «Монголи» (осінь/зима

1994–1995 рр.). В наступні десятиліття дизайнер не водночас поєднував мотиви культур Африки, Японії, Китаю. У 2000-х рр. захопився Мексикою, якій у 2010 р. присвятив майже всі свої роботи.

Після Помаранчевої революції 2004 р. дизайнер відвідав Україну й згодом неводчас варіював мотиви її традиційних народних строїв. Зокрема у колекції Haute Couture сезону осінь/зима 2005–2006 рр. майстер творчо переосмислив вишиванки, плахти, кептарі та свити й трансформував їх у вишукане сучасне вбрання. Колекцію вирізняла асоціативність, співвіднесеність вохристо-коричнево-червоної гама з акцентами чорних і золотаво-білих площин із образами «етнічного як природного» та «чарівної, загадкової давнини». На полістилізм пошуків Ж.-П. Готьє (Jean-Paul Gaultier) вказували поєднання елементів народного костюма зі стилістикою Belle époque в силуетах й вишуканих смарагдово-зелених, фіолетових і золотих орнаментах, що контрастували з медвяно-жовтими і брунатними площинами; естетично мотивована комбінація крою і колористики чоловічої народної сорочки і кирилических надписів, стилізованої жіночої народної сорочки з біло-чорною орнаментикою та класичних жилету і брюк, сорочки і шортів, сорочки і корсету.

Еклектичне майстерне поєднання західних і східних мотивів, традиційного і сучасного, ігрове, іронічне тлумачення форм африканського і близькосхідного костюмів характерне для колекцій Ромео Джиглі (Romeo Gigli). Відзнакою творчості дизайнера слугує своєрідна «рецепторна синестезія», творення багатоаспектного, асоціативного, інтерпретативно відкритого образу за допомогою поєднання шовку, льону, рафії, вишитих атласу та оксамиту.

Прикладом «етнічного полістилізму» є колекції бельгійського дизайнера Дріса Ван Нотена (Dries van Noten), засновані на

почасті органічному, почасті підкреслено контрастному поєднанні етнічного і класичного стилів з елементами деконструкції, гармонізації класичних піджаків з барвистими «етнічними» тканинами та вишивками, змішуванні функцій святкового і повсякденного одягу.

Чи не найяскравішим виявом постмодерністського «етнічного полістилізму» в дизайні одягу 1990–2010-х рр. є творчість Джона Гальяно (John Galliano), позначена сюжетністю, інтригою, еклектичним поєднанням мотивів. Так, в «Індіанській колекції» (весна/літо 1996 р.) дизайнер продемонстрував змішування історизму та етнічного стилю. Відзнакою пошуків майстра наступних років стали видовищність, довершення образів колекцій у театралізованій репрезентації, симбіоз або ж контрастне зіставлення елементів етно- та історизму, етно, авангарду і ретро, етно і цитат зі світового живопису, сміливі новації і туга за класичною традицією, майстерна інтерпретація європейських мотивів і звернення до африканської, індіанської, китайської традиційних культур (колекція «Індіанки», осінь/зима 1996–1997 рр.; «Африканки», весна/літо 1997 р. та ін.).

У сезоні осінь-зима 1996–1997 рр. дизайнер розробив колекцію «Історія української нареченої, яка втекла з циганами та мандрівним цирком», а на сезон осінь/зима 2009–2010 рр. – колекцію за мотивами національних українських костюмів, в якій традиційні червоний і чорний кольори, стилізовані вишивки та гуцульські помпони постали у підкреслено «остороненій» репрезентації, позачасовості, застиглоті, просторі неквапливого естетичного сприйняття віддалених у часі і просторі незвіданих культур.

Оригінальне переосмислення елементів українського народного костюма у поєднанні з молодіжними кроєм,

силуетом і сучасними матеріалами віднаходимо у колекціях Зріди Джанніні (Frida Giannini).

Звертаючись до етнопошуків сучасних українських дизайнерів слід зазначити, що їх основою стали, переважно, варіації на теми українського народного костюма, а тенденції полістилізму виявились у сміливому поєднанні його елементів з урбаністичними мотивами, ретроремінісценціями, стилем мілітарі, романтичним і спортивним стилями.

Так, у колекціях Ірини Каравай етнічну тематику синтезовано зі стилістикою модерну. У творчості Вікторії Краснової сучасність поєднано з минушиною, елементи національних строїв – з урбаністичними мотивами та знаками і символами інших культур. Віддзеркалення етнічного і класичного стилів віднаходимо у колекціях Олени Даць. У колекції «Вишукане мілітарі» (осінь/зима 2006 р.) Роксолана Богуцька вдало комбінує елементи етнічного і військового вбрання. Ознаки полістилізму, «пошук спільних культурних коренів різних народів» [14], звернення до національної тематики, авторська філософська інтерпретація символіки культур Сходу, Заходу, Північної Америки, поєднання етно, мілітарі, романтичного стилю, класики, спортивного стилю, молодіжних вуличних стилів та ремінісценцій 1930-х рр. притаманні колекціям київського дизайнера Лілії Пустовіт. «Етнічний романтизм постмодерного звучання» [18, С. 113], етніка і модерн, образотворчі мотиви української авангардної класики 20-х р. ХХ ст., модернізовані конструкції традиційного народного костюма і смілива асиметрія репрезентовані у творчості львівського дизайнера Оксани Караванської. Ігрове начало виражено в етнічних колекціях Роксолани Богуцької, що увібрали ретроремінісценції ХХ ст., мисливський стиль та орнаментику народного костюма.

Поєднання форм українського народного строю, характерних для 1980-х рр. суцільнокроєних, дещо гіпертрофованих рукавів і стилю мілітарі (обручі у формі авіаційних окулярів, портупей, широкі лямки, шеврони) властиве колекціям Дому Моді Kostelni. «Екстравертивний» етнічний полістилізм, заснований на стилістично вмотивованому еклектичному поєднанні елементів культур племен майя, інків, ацтеків характерний для колекцій О. Залевського. Постмодерністське осмислення східної тематики, почасти у поєднанні з традиціями класичного європейського костюма, віднаходимо у творчості В. Анісімова, С. Бизова, Е. Насирова, Л. Пустовіт, С. Тегін.

Висновки. У дизайні одягу другої половини ХХ – початку ХХІ ст. етнічний полістилізм став відображенням ентропізації «картини світу», релятивізації ціннісних установок, плюралізації естетичних пріоритетів і норм та утвердження поліваріантних способів їх утілення. Формування тенденції сягає кінця 1960–1970-х рр., коли одночасний розвиток одержали кілька стилів (ретро, етностиль, романтичний, спортивний, хай-тек, глем, диско, мілітарі), а провідного значення у стилетворенні набуло «народження моди на вулицях», зростання впливу на дизайн одягу смаків та естетичних уподобань різних груп споживачів. Початково диференційований на фольк-стиль, національний стиль та екостиль, етнічний напрям під впливом естетики постмодернізму набув внутрішньої стильової диференціації, заснованої на граничному розширенні кола етнічних джерел, урізноманітненні методів дизайнерської творчості, інтеграції у дизайн одягу властивого постмодерністськості іронічного, ігрового осмислення традиції. Характерними ознаками творчості зарубіжних та українських дизайнерів 1980-х – 2010-х рр. стали еклектичне поєднання

в одній колекції або моделі елементів різних етнічних культур, їх ігрова трансформація, синтез етностилу, романтичного стилю, класики, спортивного стилю, мілітарі тощо, гармонізація етнопошуків зі стильовими ремінісценціями минулих десятиліть.

Література

1. Гофман А. Б. *Мода и люди. Новая теория моды и модного поведения.* Москва : КДУ, 2010. 228 с.
2. Давидич Т. Ф. *Стиль как язык архитектуры.* Харьков : Гуманитарный центр, 2010. 336 с.
3. Демшина А. Ю. Динамика этнического направления в дизайне в ситуации глобализации культуры (на примере современной моды). *Известия Уральского гос. университета.* Сер. 1. Проблемы образования науки и культуры. 2010. № 5 (84). С. 71–78.
4. Демшина А. Ю. *Мода в контексте визуальной культуры : вторая половина XX – начало XXI вв.* Санкт-Петербург : Астерион, 2009. 106 с.
5. Дюсупова И. Н. *Мода начала 2000-х в контексте художественной культуры позднего модернизма.* *Вестник Оренбургского государственного университета.* гл. ред. Ж. А. Ермакова. Оренбург : ОГУ, 2012. № 7 (143). С. 248–276.
6. Ермилова Д. Ю. *Актуальные методы проектирования в дизайне костюма в контексте культуры постмодерна.* *Сервис plus : научный журнал / гл. ред. Т. Н. Ананьева.* Москва, 2016. № 4. Т. 10. С. 45–56.
7. Ермилова Д. Ю. *История домов моды.* Москва : Академия, 2004. 288 с.
8. Зеллинг Ш. *Мода. Век модельеров 1900–1999.* Köln : Konemann, 1999. 658 с.
9. Кирьянов М. В. *Социокультурные и эстетические аспекты формообразования в моде последней трети XX века : дисс. ... канд. культурологии : 24.00.01 – теория и история культуры.* Ярославль : ЯГПУ, 2011. 228 с.
10. Козлова Т. *Стиль в костюме XX века.* Москва : МГТУ им. А. И. Косыгина, 2003. 160 с.
11. Костельна М. В. *Творчість дизайнерів українських будинків моделей середини XX – початку XXI ст. : етнічний напрям : дис. ... канд.*

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому аналізі полістилізму у творчості українських дизайнерів останніх десятиліть у контексті світових тенденцій еволюції дизайну одягу.

мистецтвознавства : 17.00.07 – дизайн. Київ : КНУКіМ, 2016. 212 с.

12. Лапик Н. А. *Полистилизм в современной одной иллюстрации: от стереотипа к образу героя.* *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение.* Вопросы теории и практики. Тамбов : Грамота, 2014. № 11 (49) : в 2-х ч. Ч. I. С. 115–120.

13. Мельник М. Т. *Мода в контексті художніх практик XX століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01 – теорія та історія культури.* Київ : КНУКіМ, 2008. 19 с.

14. Мельник М. Т. *Особенности использования элементов традиционного украинского костюма при создании фэшн-коллекций.* *Фешн-блог Мирослава Мельника* URL: <https://art-slav.blogspot.com/2013/03/blog-post.html>

15. Наседкина Ю. В. *Основные категории эстетики постмодернизма и их воплощение в современной моде.* *Мода в контексте культуры : сб. ст. четвертой науч.-практ. конф. (21 апреля 2009 г., Санкт-Петербург).* под общ. ред. Г. Н. Габриэль. Санкт-Петербург : Изд-во СПбГУКИ, 2010. Вып. 4. С. 81–87.

16. Полях Е. А. *Постмодернизм и дизайн. Эkleктика в дизайне.* *Вестник Московского ун-та.* Сер. 7. Философия / гл. ред. В. Г. Кузнецов. Москва : Изд-во МГУ, 1998. № 5. С. 85–97.

17. *Проблемы формализации средств художественной выразительности. Стиль, фирменный стиль, стайлинг, мода : сб. научн. трудов. отв. ред. С. О. Хан-Магомедов.* Москва : ВНИИТЭ, 1980. 93 с.

18. Тканко О. Д. *Мистецтво костюму в Україні кінця XX – початку XXI століття: тенденції, школи, національна специфіка: дис. ... канд. мистецтвознавства. 17.00.06 – декоративне і прикладне мистецтво.* Львів : ЛНАМ, 2009. 207 с.

19. Ятина Л. *Полистилизм – новый этап в развитии моды.* *Рубеж.* 2001. № 3. С. 16–17.

20. Davis F. Fashion, Culture and Identity. Chicago : University of Chicago Press, 1992. 512 p.

21. Lehnert G. Storia della moda. Del XX secolo. Koln : Konemann, 2000. 120 s.

22. Lurie A. The Language of Clothes. New York : Random House, 1981. 273 p.

23. Troy N. J. Couture Culture : A Study in Modern Art and Fashion. Cambridge, Mass. : MIT Press, 2003. 438 p.

References

1. Hoffmann, A. B. (2010). *Moda i liudi. Novaia teoriia mody i modnogo povedeniia*. Moscow : Publisher KDU [in Russian].

2. Davidich, T. F. (2010). *Stil kak iazyk arkhitektury*. Kharkov : Humanitarian centre [in Russian].

3. Demshina, A. Iu. (2010). Dinamika etnicheskogo napravleniia v dizaine v situacii globalizacii kultury (na primere sovremennoi mody). *Proceedings of the Ural State university. Ser. 1. Problems of education of science and culture*, 5 (84), 71–78 [in Russian].

4. Demshina, A. Iu. (2010). *Moda v kontekste vizualnoi kultury : vtoraiia polovina XX – nachalo XXI vv.* Sankt-Peterburh : Asterion [in Russian].

5. Diusupova, I. N. (2012). Moda nachala 2000-kh v kontekste khudozhestvennoi kultury pozdnego modernizma. Zh. A. Ermakova (Eds.). *Bulletin of the Orenburg State University*, 7 (143), 248–276 [in Russian].

6. Ermilova, D. Iu. (2016). Aktualnye metody proektirovaniia v dizaine kostiuma v kontekste kultury postmoderna. Ananieva T. N. (Eds.). *Servise plus : scientific journal*, 4, Vol. 10, 45–56 [in Russian].

7. Ermilova, D. Iu. (2004). *Istoriia domov mody*. Moscow : Academy [in Russian].

8. Zelling, Sh. (1999). *Moda. Vek modelerov 1900–1999*. Koln : Konemann [in Russian].

9. Kirianov, M. V. (2011). *Sotciokulturnye i esteticheskie aspekty formoobrazovaniia v mode poslednei treti XX veka*. Candidate's thesis. Iaroslavl state pedagogical university named after K. D. Ushinskii, Iaroslavl [in Russian].

10. Kozlova, T. (2003). *Stil v kostiume XX veka*. Moscow : MSTU named after A. I. Kosygin [in Russian].

11. Kosteljna, M. V. (2016). *Tvorchistj dyzajneriv ukrajinsjkykh budynkiv modelej seredyny XX – pochatku XXI st. : etnichnyj naprjam*. Candidate's thesis. Kyiv national university of culture and arts, Kyiv [in Ukrainian].

12. Lapik, N. A. (2014). Polistilizm v sovremennoi odnoi illiustracii: ot stereotipa k obrazu geroia. *Historical, philosophical, political and legal sciences, cultural studies and art history. Questions of theory and practice*, 11 (49), Pt 1, 115–120 [in Russian].

13. Meljnyk, M. T. (2008). Moda v konteksti khudozhnykh praktyk XX stolittja. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv national university of culture and arts, Kyiv [in Ukrainian].

14. Melnik, M. T. Osobennosti ispolzovaniia elementov tradicionnogo ukrainskogo kostiuma pri sozdanii feshn-kollekcii. *Fashion blog of Myroslav Melnyk*. URL: <https://artslav.blogspot.com/2013/03/blog-post.html> [in Russian].

15. Nasedkina, Iu. V. (2010). Osnovnye kategorii estetiki postmodernizma i ikh voploshchenie v sovremennoi mode. *Moda v kontekste kultury : sbornik statei chetvertoi nauchno-prakticheskoi konferentsii, 21 apreliia 2009*, Sankt-Peterburh, 81–87 [in Russian].

16. Poliakh, E. A. (1998). Postmodernizm i dizain. Eklektika v dizaine. *Bulletine of Moscow university. Ser. 7. Philosophy*. V. G. Kuznetcov (Eds.), 5, 85–97 [in Russian].

17. *Problemy formalizacii sredstv khudozhestvennoi vyrazitelnosti. Stil, firmennyi stil, stailing, moda : sbornik nauchnykh trudov*. (1980). Moscow : VNIITE [in Russian].

18. Tkanko, O. D. (2009). *Mystectvo kostjumu v Ukrajini kincja KhKh – pochatku XX stolittja : tendenciji, shkoly, nacionaljna specyfika*. Candidate's thesis Lviv national academy of arts, Lviv [in Ukrainian].

19. Iatina, L. (2001). Polistilizm – novyi etap v razvitii mody. *Boundary : the almanac of social researches*, 3, 16–17 [in Russian].

20. Davis, F. (1992). Fashion, Culture and Identity. Chicago : University of Chicago Press.

21. Lehnert, G. (2000). Storia della moda. Del XX secolo. Koln : Konemann.

22. Lurie, A. (1981). The Language of Clothes. New York : Random House.

23. Troy, N. J. (2003). *Couture Culture: A Study in Modern Art and Fashion*. Cambridge, Mass. : MIT

Press.

«ETHNIC POLISTYLISM» IN CLOTHES DESIGN OF THE SECOND HALF OF XX – THE BEGINNING OF XXI CENTURY

KOSTELNA M.V.

University of Economics and Law «KROK»

The aim of the article is to characterize the «ethnic polistylism» in clothes design of the second half of XX – beginning of XXI century in their conditionality by structural and content peculiarities of modern culture and aesthetics of postmodernism.

The methodological basis of the article is formed by the semiotic and structural and functional methods of analysis; hermeneutical and comparative and historical methods; method of art analysis.

Results of the research. It is proved that in the clothes design of the second half of XX – beginning of XXI century the ethnic polistylism became a reflection of the entropy of the "world picture", the relations of valuable systems, the pluralization of aesthetic priorities and norms, and the establishment of multiversion methods of their implementation. It is substantiated that the formation of the trend dates by the end of 1960 – 1970s, when several styles (such as retro, ethnos, romantic, sports, hi-tech, glam, disco, military) were developing simultaneously. The leading role in style formation played "the birth of fashion on the streets" and the increasing influence on the clothes design of tastes and aesthetic preferences of different groups of consumers. cultures, their game transformation, synthesis of ethnostyle, romantic style, classics, sports style, militaries, etc., harmonization of ethno-searches with stylistic reminiscences of the past decades.

It was reasoned that the originally differentiated on folk style, national style and ecostyle, the ethnic direction under the influence of the aesthetics of postmodernism acquired an internal style differentiation, based on the expansion of the circle of ethnic sources, the diversity of methods of design, the integration of postmodernism ironic and game interpretation of traditions into clothes design. It has been demonstrated that the characteristic peculiarities of the foreign and Ukrainian designers work of 1980 – 2010 became the eclectic combination in one collection or model of elements of various ethnic

Scientific novelty of the article consists in theoretical and methodological grounds and consideration on the empirical material of the problem of "ethnic polistylism" in clothes design of the second half of XX – beginning of XXI century.

The practical significance of the research lies in the fact that the collected materials, their analysis and theoretical generalization can be used in scientific researches on history and theory of design; in the preparation of methodological developments, manuals and textbooks on history and theory of fashion; in the development of lectures, practical and seminar sessions within the courses «History of the costume», «History of fashion of XX century», «History of design in Ukraine», «Designing», «Theory of fashion».

Key words: *clothes design, ethnostyle, national style, folk style, source of creative work, methods of design work, polistylism, postmodernism.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА:

Костельна Марія Валентинівна, канд. мистецтвознавства, доцент кафедри «дизайн», Університет економіки і права «КРОК», ORCID 0000-0002-0923-807X, **e-mail:** kostelni@ukr.net

Цитування за ДСТУ: Костельна М.В. «Етнічний полістилізм» в дизайні одягу другої половини XX – початку XXI століття. *Art and design*. 2018. №3. С. 85-95.

Citation APA: Kostelna, M.V. (2018) «Ethnic polistylism» in clothes design of the second half of XX – the beginning of XXI century. *Art and design*. 3. 85-95. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2018.3.8>.